

LIDT OM TAARNFALKEN, *FALCO TINNUNCULUS*,
MUSEVAAGEN, *BUTEO VULGARIS*, OG NATUGLEN,
SYRNIUM ALUCO, SAMT OM DERES TRÆK

AF

HOLGER PEDERSEN

Taget som Helhed maa Taarnfalken, *Falco tinnunculus*, siges at være Frederikssundegnens mest udbredte, ynglende Rovfugl. Vel kan man, f. Eks. i Jægersprisskovene, træffe et større Antal ynglende Musevaager, *Buteo vulgaris*, men i Smaaskove og Kratholme baade Øst og Vest for Fjorden er Taarnfalken den dominerende.

De her i det følgende nærmere omtalte Taarnfalke er alle paa en nær fra Smaaskovene ved Hagelse Aa, et ideelt Ynglested for denne Fugl. Skovene, der hver kun er nogle faa Td. Land store, strækker sig fra Hagelse Mølle langs Aaen ind i Landet og bestaar saavel af blandet Bevoksning af Naaetræ og Løvtræ som af Kratskov med enkelte, store Træer. Ind imellem disse Skove og Nord for dem strækker sig dyrkede Marker, medens Engdrag Syd for følger Aadalen. Her holder Taarnfalken til.

En Aften i Begyndelsen af Maj 1921 fandt jeg dens Rede her for første Gang, idet den rødbrune Fugl gled ud af en tæt Fyrrekrone; først den 25. Maj aflagde jeg imidlertid selve Reden et Besøg. Allerede ved Foden af Træet havde en halvædt Mus, Græshoppevinger, forskellige Smaaknogler samt Mængder af Gylp fortalt mig, at der nu var Unger. Disse, et ret stort Kuld paa 5 Unger, foruden hvilke fandtes et surt Æg, var imidlertid for smaa til Mærkning, og først da jeg den 8. Juni atter besøgte Falkeboet i Hagelse, og de rødbrune Fjer havde begyndt at bryde igennem paa Vinger og Hale, blev Ringene paasat. Det lykkedes alle Ungerne at komme vel fra Reden.

I September samme Aar hørte jeg om den første af Kuldet. Den havde den 10. September begaaet den store Dumhed at

slaa ned paa en Schuhu ved Kragehytten paa et af Midtsjællands store Godser, ca. 60 km. Syd for Mærkningsstedet, og saa gik den ud af Spillet. I Jagtjournalen fremhæves den som den eneste af 46 Taarnfalke, skudte i Efteraaret 1921, der var ringmærket. Paa min Forespørgsel til vedkommende Skytte, der havde været saa elskværdig at sende mig Ringen, om, hvad da denne Falk havde gjort, siden det ikke kunde tillades den at passere sydover, fik jeg et meget elskværdigt, fyldigt og paa flere Omraader interessant Svar.

»Med Hensyn til Taarnfalken og forøvrigt alle Rovfuglearter, saa yngler der meget faa her i Godsets Skove, da vi, saa snart der opdages en Rovfuglerede, skyder de gamle Fugle væk, før Æggene er udrugede, for have Rovfugleunger, der skal fødes op med vore dyrebare Fasankyllinger og Harekillinger, det strider mod Jagtvæsenets Reglement. At Taarnfalken gør Skade paa Vildtbestanden, det har jeg mange Eksempler paa, da jeg flere Gange har skudt Røveren lige paa Tyveri af Fasankyllinger, og jeg har Beviser for, at den tager dem til 5 Ugers Alderen; dog maa det vel siges at være mere almindeligt indtil 3 Ugers Alderen. At den tager mange Mus og hovedsagelig lever heraf, er mig fuldstændigt bekendt«. Det var Dommen over Taarnfalken, og videre fortæller Skytten, hvorledes Eksekutionen foregaar: »man farer ikke rundt og skyder dem ned, hvor de staar og muser over Engene, nej, man sætter sig ud med sin Schuhu i en Løvhytte, og saa vanker der »Bang«. Tilsidst søger min Meddeler at trøste mig med, at de faa % Rovfugle, der aarlig skydes paa Trækket over Danmark, kun i ringe Grad formaar at decimere Norges og Sveriges mægtige Reserver.

Det Aar hørte jeg ikke oftere om Kuldet fra Hagelse, men næste Efteraar maa de vel atter være gaaet paa Rejse og lykkelig have undgaaet de mange Farer, som lurede paa dem, indtil den 26. December 1922, da en anden af dem bliver skudt ca. 560 km fra Mærkningsstedet i Kreis Eschwege i Hessen i Tyskland. Nærmere Enkeltheder savnes, da Meddelelsen til mig kom over Berlins og Københavns Zoologiske Museer, men mon vi tager meget fejl ved at antage, at »Jagtvæsenets Reglement« ogsaa her krævede Fuglen fjernet.

I Maj 1922 stillede jeg atter i Hagelse til Ringmærkning af Taarnfalke, men uden Resultat. Falkene musede over Engene, men hvor var Reden. Det kunde se ud, som om jeg dette Aar

maatte give Afkald paa at faa Hagelsefalkenes Kuld bogført i min Mærkningsprotokol, og dog skulde det lykkes, omend paa en noget mærkelig Maade.

Den 21. Juni hen mod Aften kom en Dreng stormende til mig og fortalte stakaandet, at der var en Mand ovre paa den anden Side af Gaden i en nærmere angivet Gaard, som havde »en Sæk Musevaager«. Skønt jeg aldrig havde hørt om Sække af Musevaager, mente jeg dog alligevel, at Sagen burde undersøges lidt nærmere, og skyndte mig med Drengen som Vejviser over Gaden og ind i den angivne Gaard, hvor vi meget rigtigt fandt baade Mand og Sæk, omgivet af en stærkt interesseret Forsamling saavel af Voksne som Børn. Ved første Øjekast i Sækken saa jeg, at denne indeholdt 4 næsten flyvefærdige Taarnfalkunger. Historien om disse var i Korthed følgende:

Et Par arbejdsløse, unge Mennesker her fra Byen havde hver med sin Sæk startet en Tur til Hagelseskovene for at finde Skovdue- og Krageunger, som de ansaa for lækker Spise og Hvermands Eje. Skovduer og Krager havde de ikke fundet nogen af, men i en Rede i en Gran havde de fundet disse fire, morsomme Fyre, som altsaa var gaaet med i Sækken. Efter lange Forestillinger om deres Fejltagelse med Hensyn til den lækre Ret, de havde ventet sig, og efter at have lokket med Penge og tilsidst truet med Jagtlov og Politi, lykkedes det mig endelig at faa følgende Kompromis i Stand: De vilde atter trave den ca. 5¹/₂ km. lange Vej til Reden i Hagelse med de tre Unger, men den fjerde vilde de paa ingen Maade give fra sig; den skulde »gøres tam«. Efter at være forsynet med Ring kom de tre igen i Sækken og sad ved Mørkets Frembrud atter i Reden i Hagelseskoven. Den fjerde blev derimod puttet i en Kurv og proppet med Kødstrimler. Den 30. Juni saa jeg atter til den »tamme« Falk, og til min Glæde syntes den at befinde sig godt. Den havde nu næsten faaet hele sin smukke Fjerdragt og sad veltilfreds paa Hanken af sin Kurv medens adskillige Kødstrimler prydede Kanten. Det lykkedes mig at faa Lov til at give den en Ring paa. Det kunde jo dog være, tænkte jeg, at Naturen gik over Optugtelsen. Og Heldet var med mig; nogle faa Dage efter var den »tamme« Taarnfalk fløjet op paa Husryggen, derfra over paa Naboens Hus og »var saa blevet borte«.

Saa kom Eftersommeren og Træktiden, og Falkene musede og kredsede sydover. Den 6. August var den ene naaet 95 km

mod Syd til Barmosen i Sydsjælland og stod nu paa blafrende Vinger over en Planteskole ved Klarskov. Her var et godt Skud, og saa blev den trukket fra det store, sydgaaende Træk.

Den næste, der lod høre fra sig, var den »tamme« Falk. Den var da udenlands, og blev den 3. September fanget ved Limhamn, Malmø, Sverige, ca. 65 km. S.Ø. for Reden.

Saa var der blot to igen. Hvor længe og langt vilde de gaa klar af alle Skær.

Den 25. December 1922 gik det den tredje Falk galt, idet en Jæger i Østfrisland i Nærheden af Emden ved Wybelsum, tæt ved Hollands Grænse, standsede dens Træk 425 km S. V. for Fødestedet.

Om den næste, den fjerde, har jeg til Dato intet hørt. Lad os haabe, at det Kuld, den tilhører, er decimeret nok.

Den 6. Juli 1923 blev to Taarnfalkeunger mærket ved Hjørunde pr. Slangerup.

Den 25. September samme Aar var der Jagt paa Linderupgaard her ved Frederikssund, og den ene af Hjørundefalkene maatte om Aftenen deltage i Vildtparaden, 8 km V. for Redetræet.

Beskæmmende er det for Jagtherren, at han lod Ringen uanset — samtidig modtog jeg flere Meddelelser om Ringfugle saavel fra Bretagnefiskere som engelske Landarbejdere —, og først da den her omtalte Taarnfalk kom til en Konservator, blev Meddelelsen tilsendt mig fra denne.

Foruden de her omtalte Taarnfalke har jeg mærket 2 Unger i en Rede i Østskov under Godset Selsø, Hornsherred, men om disse vides endnu intet.

Flere Taarnfalkereder her i Omegnen har jeg vidst om, men de er altid blevet ødelagt, inden Rugningen har været forbi, ja i enkelte Tilfælde er Ungerne ogsaa blevet dræbt, som Regel af »ægsamlende« Dreng, og Falkene er flyttet.

Af de 13 ringmærkede Taarnfalke, som jeg her har omtalt, er altsaa de 6 eller ca. 46 % tilbagemeldt, 3 fra Danmark, 1 fra Sverige og 2 fra Tyskland. Det er et foruroligende stort Mandefald, og regner jeg saa de ødelagte Falkereder med, som forhaabentlig maa kunde afbalanceres af de heldige, ikke opdagede Kuld, bliver Forholdet ikke bedre; det kunde se ud, som om vi i højere Grad burde paaskønne »Norges og Sveriges mægtige Reserver«.

Det synes at fremgaa af de anførte Eksempler, at det fortrinsvis er de unge Fugle paa det første Træk, som det gaar ud over. De er saa »dumme«, skriver en af Meddelerne. Javel, og vi er saa »kloge«. De er alle blevet skudt, enten fordi »Jagtvesenets Reglement« krævede det, eller fordi de paa deres blafrende Vinger i ivrig Søgen efter Mus har været et »godt Maal«.

De anførte Eksempler synes at vise, dels at Taarnfalken efter nogen Vagabondering rundt paa Fødeegnen allerede tidlig paa Efteraaret drager sydover for ved Midvinter at træffes i Midt- og Vesteuropa, dels at de gode Ynglelokaliteter Aar efter Aar formaar at drage den til sig.

Skønt Musevaagen, *Buteo vulgaris*, som tidligere nævnt yngler i ret stort Tal i Skovene ved Jægerspris, har jeg dog kun haft Lejlighed til at ringmærke 6 Unger, thi dels er Reden ofte anbragt i høje og vanskeligt tilgængelige Træer, dels traf jeg ofte paa Kuld med kun 1 eller 2 Unger eller Æg.

Den 28. Maj 1922 var det efter store Anstrengelser lykkedes mig at komme de 10—15 Meter op til Musevaagens Bo i en slank, næsten grenløs Bøg i Jægerspris Nordskov i Nærheden af den gamle Storkeeg. Der var 3, ca. 3 Uger gamle Unger i den store, ret flade med grønne Grangrene pyntede Rede. De gamle Musevaager kredsede skrigende over Trækronerne. Den 10. August samme Aar modtog jeg en Meddelelse fra Skytten paa Bosjökloster i Skaane, Sverige, om, at han samme Dag havde skudt en ringmærket »Ormvråk«, som var »mycket ljus och vacker«. Det var en af disse Unger, der var kommet ca. 100 km mod Øst.

Natuglen, *Syrnium aluco*, yngler almindeligt her i Omegnen, og paa mine Mærkningsture har jeg haft Lejlighed til at mærke 14 Ungleunger, af hvilke 2 er blevet skudt og 1 rimeligvis genset.

Den 14. Maj mærkede jeg 4 fuldfjedrede Unger i en gammel, hul Poppel ved Herregaarden Overbergs Have i Hornsherred.

Den 5. Oktober samme Aar var der Klapjagt i Ferslev pr. Skibby, 8 km Syd for Overberg, og paa denne blev den ene af de ovenfor nævnte Unger skudt.

Den 10. Maj 1921 fandt jeg i en gammel, hul Lind i Jægerspris Slotshave 3 Ugleunger, som alle blev mærket.

Den 22. August 1922 blev den ene af dem skudt ved Slangerup Landbrugsskole, 1 Aar og 2¹/₂ Maaned gammel og ca. 12 km Øst for Mærkningsstedet.

Om en tredje af mine mærkede Ugler mener jeg at have modtaget Meddelelse, idet man paa Herregaarden Selsø i Hornsherred i Efteraaret og Vinteren 1922 hyppigt saa »en Ugle med en Sølvring om Benet« holde til i Laden. Man forsøgte forgæves at fange den for at faa fat i »den værdifulde Ring«. Det ligger nær at antage, at denne Ugle har været en af Ungerne enten fra Overberg eller fra Jægerspris, som kun ligger henholdsvis 8 og 12 km Nord for Selsø.

De ovenfor nævnte Eksempler synes at vise, at Natuglen er meget trofast mod sin Fødeegn, — samt at Jagtloven ikke altid overholdes.

FUGLEFRISTEDET »JORDSAND«.

Maa jeg atter iaar slaa til Lyd for, at Medlemmerne af Dansk ornithologisk Forening sender Bidrag ind til fortsat Fredning af Jordsand.

Send — helst straks — 1 à 2 Kr. eller mere i Frimærker til Kontorchef Axel Koefoed, Holmens Kanal 24 K.

H. Arctander.